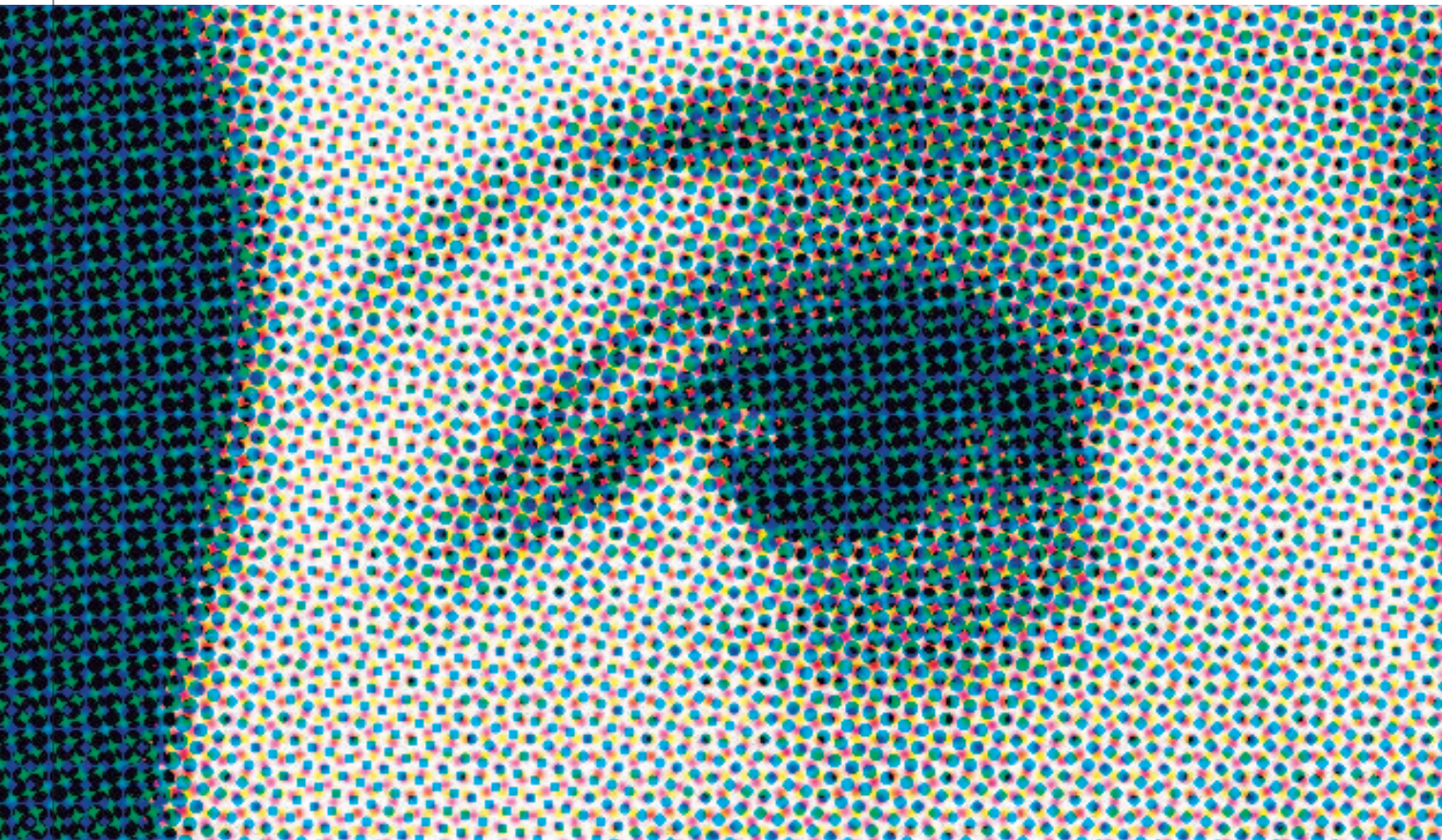
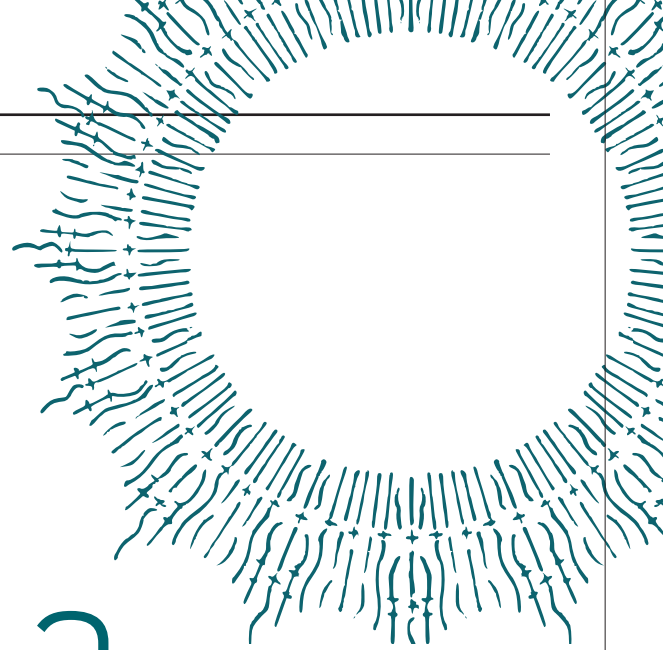

Llum, gràcia

Les paraules de Simone Weil (1909-1943) tenen una simplicitat lleugera, un heroisme lliure, que fan que, més que no pas llegir-les, les escoltem xiuxiuejades, com si el seu pensament fos l'aigua que raja d'una font en un claustre desert un capvespre encalmat. Ens amara aquesta sensació en obrir *La gravetat i la gràcia*, la seva obra més coneguda. Endinsats en les seves pàgines, ens sembla navegar per un d'aquells manuscrits il·luminats que a l'Edat Mitjana els monjos recobrien de làmines d'or.

i gravetat a

Simone Weil

Simone saltà amb coratge per sobre de l'abisme que separa els nostres principis de les nostres accions

Reduir gravetat i gràcia a la dialèctica de materialitat i espiritualitat és estrafer un pensament que, en el fons, està intentant separar l'objecte, l'acció perfeta, del nivell d'energia, de la motivació, amb la qual s'acompleix

ETNA MIRÓ

La gravetat i la gràcia són porta d'entrada a l'univers constel·lat d'epifànies i batecs intuïtius d'una de les filosofies més particulars del segle XX: una vocació espiritual i una intimitat adquirida a còpia d'experiències místiques amb una religió cristiana particular, la passió per la civilització grega i la urgència per a defensar tots els oprimits que desembocà, al llarg de la seva vida, en un activisme solidari ben heterodox, guiat per una pulsio folla de justícia... Tot això es conglomerà a l'horitzó filosòfic de Simone Weil i la seva singular teodicea. Lluny de la lectura hagiogràfica que s'ha fet de la seva vida i la seva prematura mort, però també del menysteniment massa fàcil que pren com a excusa les seves excentricitats martiro lògiques, Weil demana ser llegida des de la mateixa alçada que escrigué i visqué. Els seus mots, contradictoris i alhora complementaris, posen l'èmfasi en la mancança, l'absència i el patiment perquè, precisament, és des d'ells que s'arriegen les guspies més pures. Simone saltà amb coratge per sobre de l'abisme que separa els nostres principis de les nostres accions. Perquè fou malaurada, perquè trobà en el seu interior no l'eco, sinó el veritable sofriment dels altres, perquè cercà un déu que li respongués en el buit; per tot això nosaltres ara podem conèixer una mica més la llum.

La gravetat i la gràcia; vet aquí les dues forces que, a parer de Simone Weil, contrabalcenen el món. No pas oposades, car la gràcia no és igualable a la gravetat (la gravetat, essent tot allò que ens lliga al món, allò material que *necessitem* en el sentit més tèrbol de la paraula, no és mai igualable a la gràcia, que, en ser de condició més elevada, és impossible d'equiparar –igual que el bé vertader no és el contrari del mal, puix que el mal sempre s'oposa a un bé degradat–). Què és la gràcia per a Weil? És la força superior que ens treu de nosaltres mateixos, que ens tiba per a fer-nos créixer, que ens demana (ens exigeix!) un eixamplament. La gràcia és una vocació, una convocatòria a transcendir més enllà de nosaltres. Reduir gravetat i gràcia a la dialèctica de materialitat i espiritualitat és estrafer un pensament que, en el fons, està intentant separar l'objecte, l'acció perfeta, del nivell d'energia, de la motivació, amb la qual s'acompleix. Obeir la gravetat és, per a Weil, el pecat més gran, per bé que tampoc es tracta de defugir el patiment. Si Nietzsche havia associat el cristianisme als esclaus i denunciada la cadena de submissió que aquesta mentalitat vehiculava, Weil pren aquesta idea de l'esclau i l'ensenyoreix: el fa amo de la sofrença del món. Cal posseir la fam, no pas l'aliment — és la fam l'únic que ens pertany, l'únic que retorna.

Dues forces regnen sobre l'univers: la llum i la gravetat. En la cosmologia de Simone Weil, en una obra tan desconcertant (i, de retop, tan fascinant) com és *La gravetat i la gràcia*, la gràcia és la llum. No és pas nova, aquesta associació entre l'element diví i la llum (és que els nimbes dels sants no són una porció de llum divina que els aureola? És que les corones dels reis, amb la seva brillantor, no culminen, assenyalen i diferencien?), però Weil fa de la seva llum un esmolat ganivet que determina el valor. *Tot el que no té valor fuig de la llum.* El nostre gran error, afirma Weil, és demanar un consol (no n'hi ha): l'únic que les idees ens poden donar és llum. I aquí arriba el repte heroic que ens llança i assumí la pròpia Weil: hem de viure purament de llum. El Déu vertader —sosté— és aquell que es conté: no aquell que exerceix el seu poder infinit, sinó, ben al contrari, el que s'absté d'exercir-lo en tota la seva capacitat, el que es retira de l'escena; altrament dit, el que sap reduir-se a la nostra mesura. Aquesta és la *gràcia*: mantenir-se fidels en el buit i perseverar-hi per molt incert que sigui el nostre aferrament. I aquesta és, també, la perversitat de tot plegat: que la llum té també un aiguavés nociu, que encega, fereix i fen tot allò que no li respon d'igual manera. Cal estimar com el Sol il·lumina: fent que el nostre amor sigui tan ubic com la llum —tota la resta, diu Weil, ens condemna a l'obagor.

La seva experiència mística, el seu convenciment cristià i la seva desafecció de tota política que no fos l'ajuda directa i efectiva a aquells que patien més formen part del seu intent de no perdre la brúixola moral en un món tan desorientador

Les inspiracions de Weil són diverses: d'una banda, la civilització grega antiga que la té sorpresa, amb el descobriment de la poesia trobadoresca i de les corts occitanes, on ella veu la continuació de l'espiritualitat hel·lènica, i, de l'altra, les Upanixads —els antics textos hinduistes en sànscrit, escrits entre els segles VIII i IV aC, de caire esotèric. Podríem dir que la seva experiència mística, el seu convenciment cristià i la seva desafecció de tota política que no fos l'ajuda directa i efectiva a aquells que patien més formen part del seu intent de no perdre la brúixola moral en un món tan desorientador i cruel com el dels anys trenta i quaranta, i això sempre en el gresol d'un rigor filosòfic que es manté, gairebé de forma miraculosa, permeable a les intuïcions i les revelacions artístiques i espirituals (l'art, per a ella, era indiscutiblement religiós). En aquest univers de Weil, la llum com a escalpel que separa el valor del no-valor; la llum com a tall ètic, com a portallanties de la gràcia que ens permet obrar correctament, i la seva absència, la foscor, com a allò que permet obrar malament. En paraules de la mateixa Weil:

Només hi ha un remei per a això: una clorofil·la que permeti nodrir-se de llum. Hi ha tan sols una falta: no tenir la capacitat de nodrir-se de llum. Perquè, abolida aquesta capacitat, totes les faltes són possibles.

A Simone Weil, la persona té un pes determinant. No és que la llum ens sigui donada de forma arbitrària i calgui imposar-la com a criteri: la generem nosaltres quan ens concentrem en quelcom, quan hi fixem la nostra atenció. La naturalesa de la nostra ment és purament la de la llum: pensar quelcom és abocar clarividència allà justament on els claroscurs confonen. Estimant les coses, volent-les comprendre (no és estimar haver comprès?), les il·luminem. La gràcia no és un do vertical, sinó una força, una energia que projectem sobre el que estimem, sobre allò que creiem mereixedor d'aquesta gràcia. Més enllà de la necessitat, de la gravetat..., la gràcia, la Llum.

Topar amb el pensament de Simone Weil és un tràngol: la seva claredat té quelcom d'ofensiu. Les seves idees i la seva vida ens interroguen

La naturalesa de la nostra ment és purament la de la llum: pensar quelcom és abocar clarividència allà justament on els claroscurs confonen

Les seves idees i la seva vida ens interroguen sobre per què nosaltres no podem patir per l'univers sencer

sobre per què nosaltres no podem patir per l'univers sencer. Envegem la seva determinació i ens fem creus de la seva fe, ens resguardem de la seva refulgència. És senzill qüestionar els seus arravataments místics, prendre'ls com a coartada per a guardar una distància protectora... Però el cas és que l'encís ens subjuga tan bon punt llegim Weil com si la seva inspiració fos, efectivament, realitat, tantost com la nostra mirada acompanya el feix de llum que ella sempre projectà sobre un món estrany, canviant i miserable del qual, emperò —n'estava admirablement convençuda—, acabarà per emergir allò bo, bell i humà.

